

ВРЕГУЛЮВАННЯ ПРОБЛЕМИ ПРОСТРОЧЕНИХ КРЕДИТІВ В УКРАЇНІ

Банк здійснює значну кількість банківських операцій, кожна з яких супроводжується можливістю матеріалізації кількох видів ризиків: валютних, політичних, інвестиційних, кредитних, депозитних та ін. Оскільки надання кредитів є однією з найбільш прибуткових банківських операцій, котра формує найбільшу частину доходів банку, то найбільш значимим серед банківських ризиків є кредитний. В свою чергу, наслідком реалізації кредитного ризику та отримання фінансових втрат є поява проблемних кредитів.

Після світової фінансової кризи 2008 року у банків, які працюють в Україні, з'явилося чимало неповернених кредитів. Після 2014 року портфель «проблемних» кредитів ще більше зріс і станом на 1 жовтня 2018 року їх частка в банківській системі України становила 57,8 % (табл. 1).

Таблиця 1

Кредитний портфель вітчизняних банків у 2013–2018 рр.

(млн. грн.)

№	Показник	Станом на:					
		01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	01.01.2016	01.01.2017	01.10.2018
1	Кількість банків, од.	176*	180*	163*	117*	96*	81*
2	Кредити надані:	815 327	911 402	1 006 358	1 009 768	1 005 923	1,147,230
2.1	у тому числі: кредити, надані суб'єктам господарювання	609 202	698 777	802 582	830 632	847 092	945,462
2.2	кредити, надані фізичним особам	161 775	167 773	179 040	175 711	157 385	199,422
3	Частка простроченої заборгованості за кредитами у загальній сумі кредитів, %	8,90	7,70	13,50	21,12	44,20	57,77
4	Резерви за активними операціями банків**	141 319	131 252	204 931	321 303	484 383	598,925
5	Проблемні кредити	72 564	70 178	135 858	213 286	444 667	662,782

*без неплатоспроможних банків

**з урахуванням резервів за операціями, які обліковуються на позабалансових рахунках

Джерело: побудовано автором на основі даних [1].

Аби домогтися повернення наданих у кредит коштів, Незалежна асоціація банків України (НАБУ) ініціювала ухвалення в Верховній Раді Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відновлення кредитування» (далі – Закон), котрий покликаний усунути прогалини, якими користуються недобросовісні позичальники [2]. Зокрема, Закон унормовує процедуру поруки та спадщини. Зокрема, якщо позичальник помирає, то порука по кредиту не припиняється, як зараз, а залишається до повного погашення кредиту. Окрім цього, законодавчо закріплено перереєстрацію права власності з позичальника на банк без будь-яких обмежень, навіть якщо на заставне майно накладений арешт чи йде судовий перерозподіл цього майна. Згідно з ухваленим законом, банку не потрібно буде більше жодних документів, окрім, наприклад, договору іпотеки, аби продати заставне майно. Відповідно, вартість кредитування буде менша, оскільки банки не будуть закладати додаткові ризики при формуванні резервів [3].

Водночас зазначимо, що даний Закон має «зворотну дію»: він розповсюджується на кредити, які були видані раніше 2018 року. Отже, більшість позичальників, які потрапили у «пастку» валютного кредиту в 2008 році та досі погашують кредити та відсотки за ними, мають перспективу залишитися без майна, стикнутись із проблемою переходу боргів до своїх дітей та родичів [3]. Зауважимо, що це порушує 58 статтю Конституції: Закон не може мати зворотної дії.

Отже, головним завданням банківських установ є застосування дієвих методів регулювання проблемних кредитів для зменшення кредитних ризиків. Нещодавно затверджений Закон

сприятиме: скороченню маніпуляцій з обох сторін; зменшенню ризиків кредиторів, а це, в свою чергу, має полегшити доступ до банківських позик; усуненню схем незаконного виведення майна з-під обтяження кредитора; зменшенню витрат боржників і кредиторів при врегулюванні боргових відносин за рахунок удосконалення позасудових інструментів. Проте, на нашу думку, закон не повинен бути «зворотної дії», оскільки це порушує норми Конституції. Водночас зазначимо, що відновлювати кредитування тільки зусиллями законодавчого врегулювання кредитних правовідносин неможливо.

Список використаних джерел:

1. Показники банківської системи [Електронний ресурс] / НБУ. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article;jsessionid=76E1552D5EEF37BEA7BC6A9053509E80?art_id=34661442&cat_id=34798593. – Назва з екрана.

2. Порошенко підписав зміни до законодавства щодо відновлення кредитування і про вдосконалення функціонування фінансового сектора [Електронний ресурс] / Interfax Ukraine – 2018. – Режим доступу: <https://ua.interfax.com.ua/news/economic/541753.html>. – Назва з екрана.

3. Ржеутська Л. Новий закон про кредитування: контрольний постріл по «проблемних» позичальниках? [Електронний ресурс] / Л. Ржеутська – 2018. – Режим доступу: <https://p.dw.com/p/31Q7q>. – Назва з екрана.

4. Яременко О. Проблемні кредити банків: сутність, сучасний стан та методи їх регулювання / О.Р. Яременко, Е.О. Лисенко // Глобальні та національні проблеми економіки. – Випуск 8. – 2015. – С. 1080–1085.